

Bevarandeplan för Natura 2000-området Sjölunda

Områdesnummer: SE0250194

Areal: 1,7 ha

Kommun: Arboga

Lägesbeskrivning; ca 7 km söder om Arboga

Ägandeförhållande: privat

Områdestyp: SAC (enligt art- och habitatdirektivet)

föreslaget som pSCI maj 2006
fastställt som SCI november 2007
förklarat som SAC mars 2011

Ingående naturtyper: Lövsumpskog (9080)

Ingående arter: Platt spretmossa (1984)

Nuvarande skyddsform utöver Natura 2000
Biotopskydd

Bevarandeplan fastställd/uppdaterad:
December 2012

© Bakgrundskartor Lantmäteriet, dnr 106-2004/188

För varje Natura 2000-område finns en bevarandeplan. Den ger en beskrivning av området och dess naturvärden (naturtyper och arter), vad som kan skada eller påverka naturvärdena samt vad som krävs för att de ska finnas kvar. Bevarandeplanen ska fungera som en hjälp för fortsatt bevarande av naturvärdena i Natura 2000-området och som ett underlag vid eventuella tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska vara ett levande dokument och den kommer att ändras och kompletteras när ny kunskap erhålls för området eller om naturvårdsinriktad skötsel och om arters ekologi.

Innehåll

1.1	Vad är Natura 2000?.....	2
1.1.1	Natura 2000-områden i Västmanlands län	2
1.1.2	Tillståndsplikt och samråd.....	2
1.1.3	Exempel på annan lagstiftning för området.....	3
1.2	Områdesbeskrivning	3
1.3	Syfte	3
1.4	Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet.....	3
1.5	Ingående arter enligt art o habitatdirektivet	4
1.6	Definition av naturtyper samt bevarandemål	4
1.6.1	Lövsumpskog (9080)	4
1.7	Hotbild - vad kan påverka naturtyperna negativt?	4
1.8	Arternas ekologiska krav och bevarandemål.....	5
1.8.1	Platt spretmossa (Herzogiella turfacea)	5
1.9	Hotbild - vad kan påverka arterna negativt?	5
1.10	Bevarandeåtgärder	6
1.11	Uppföljning.....	6
1.12	Förankring av området och bevarandeplanen	6
1.13	Typiska arter	6
1.13.1	Lövsumpskog (9080)	7
1.14	Litteratur	7

1.1 Vad är Natura 2000?

Livsmiljöerna för vilda djur och växter krymper i snabb takt och många arter hotas av utrotning. Länderna i EU samarbetar därför för att försöka bevara det europeiska växt- och djurlivet för framtida generationer genom att bygga upp ett s.k. ”ekologiskt nätverk” av naturområden som kallas Natura 2000. Arbetet grundas på två EU-direktiv, *fågeldirektivet* och *art- och habitatdirektivet*.

I Natura 2000 finns korkekslundar i Spanien, blommande alpängar i Österrike, vidsträckta ekskogar i England. Här ingår Europas mest värdefulla fågelmarker likväl som våtmarker med utrotningshotade grodor. Varje medlemsland ansvarar för att naturen inom landets områden får rätt skydd och skötsel så att naturvärdena bevaras på lång sikt. Grundprincipen är då att skogar ska få utvecklas till naturskogar, ängar ska även i framtiden skötas som ängar och laxen ska kunna vandra upp i vattendragen.

Skapandet av Natura 2000 är den Europeiska Unionens bidrag till förverkligandet av intentionerna i bl.a. Bernkonventionen och konventionen om biologisk mångfald.

1.1.1 Natura 2000-områden i Västmanlands län

I Västmanlands län finns 79 av regeringen beslutade Natura 2000-områden (t.o.m. år 2012) som sammanlagt har en yta av ca 24 000 ha varav 12 000 ha är vatten. Ca 80 % av dessa är skyddade som naturreservat, biotopskydd eller motsvarande. Avsikten med områdena är att bevara speciella, i EU-direktiven bestämda naturtyper och arter. I länet förekommer 23 av dessa naturtyper och ca 70 djur- och växtarter. Arbetet med att utse områden har pågått sedan EU-inträdet 1995.

1.1.2 Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada Natura 2000-områdenas värden krävs tillstånd, enligt 7 kap 28a § miljöbalken, för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. *Även verksamheter eller åtgärder utanför ett Natura 2000-område omfattas av tillståndsplikt om de på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område.* Så kan t.ex. byggnation av väg eller hus, avverkningar i eller i omedelbar närhet av ett område och alla åtgärder som kan påverka hydrologin i Natura 2000-området vara tillståndspliktiga. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka naturvärdena i ett område bör man samråda med Länsstyrelsen innan man påbörjar en åtgärd. Om det rör sig om en skogsbruksåtgärd ska man istället ha samråd med Skogsstyrelsen innan en åtgärd påbörjas.

Tillstånd krävs inte för skötsel och förvaltningsåtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området samt för verksamheter som påbörjats före och pågick den 1 juli 2001. Förändringar av sådana verksamheter kan däremot vara tillståndspliktiga.

Om ett nekat tillstånd innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras har verksamhetsutövaren rätt till ersättning.

1.1.3 Exempel på annan lagstiftning för området

Natura 2000-området Sjölunda berörs även av annan lagstiftning. Här nedan listas några regelverk inom natur och miljö, som styr vad man får göra i området.

- Området är utpekad biotopskyddsområde.
- Det råder förbud mot markavvattning i Arboga kommun.

1.2 Områdesbeskrivning

Området består av en gran- och klubbsumpskog med inslag av glasbjörk och tall. Speciellt utmärkande för skogen är de bitvis mäktiga lövträdssocklarna och den rika tillgången på död ved i olika former. Det rörliga markvattnet har en intressant flora knuten till sig med flera uttorkningskänsliga arter och samtliga tre arter i släktet spretmossor (*Herzogiella*). Ett igensatt, grunt dike av äldre datum med flera anslutande små stickdiken i väster, löper genom området och upphör diffust i östra delen. Någon tydlig effekt på sumpskogens hydrologi kan inte märkas och luftfuktigheten är stabil. Den omkringliggande skogen längs med områdets västra och sydvästra gräns har nyligen avverkats.

1.3 Syfte

Syftet med Natura 2000-området är att varje naturtyp och art som finns i området ska bidra till att upprätthålla s.k. gynnsam bevarandestatus inom sin biogeografiska region¹.

För naturtyperna innebär det att de naturtyper som finns i området (tabell 1), inklusive dess strukturer, funktioner och typiska arter ska bevaras på samma nivå eller förbättras. Med typiska arter menas vissa utvalda arter som är typiska för naturtypen (för mer information om typiska arter, se avsnitt 1.13).

För arterna innebär det att de arter som finns i området ska finnas i samma antal eller öka och att deras livsmiljöer ska bevaras i gynnsamt tillstånd. De arter som berörs är de arter som anmälts enligt art- och habitatdirektivet (tabell 2).

1.4 Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

Tabell 1. I tabellen anges de naturtyper (fullständigt namn på naturtypen anges inom parentes) som anmälts enligt art- och habitatdirektivet, dess areella utbredning samt bevarandestatus för naturtyperna. Naturtypernas ungefärliga utbredning framgår av kartbilagan.

Kod	Naturtyp	Areal (ha)	Bevarandestatus
9080	*Lövsumpskog	1,7	Gynnsam

* = Prioriterad naturtyp

¹ EU har indelats i 9 biogeografiska regioner baserat på huvudsakligen rådande klimat-, mark-, terräng- och vegetationsförhållanden samt mänsklig påverkan. Västmanlands län tillhör den boreala regionen.

1.5 Ingående arter enligt art o habitatdirektivet

Tabell 2. I tabellen anges de arter som anmälts enligt art- och habitatdirektivet samt bevarandestatus för arterna.

Kod	Art	Bevarandestatus
1984	Platt spretmossa	Osäker

* = Prioriterad art

1.6 Definition av naturtyper samt bevarandemål

1.6.1 Lövsumpskog (9080)

Definition av naturtyp

Naturtypen förekommer på näringsrik mark som är fuktig-blöt. Det finns en påverkan från högt grundvatten och översvämning sker normalt årligen. Naturtypen finns på mineraljord, tunna torvtäcken och i vissa fall även på torvmark av lövkärrstorv/vasstorv. Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 50-100%, och ask/triviallöv (var för sig eller tillsammans) med undantag av fjällbjörk utgör minst 50% av grundytan. I södra och mellersta delarna av landet utgörs trädskiktet ofta av klibbal och ibland ask. Längre norrut finns mest gråal och glasbjörk och allra längst i norr även asp. Videarter kan förekomma i både träd- och buskskikt. Gran är ett vanligt inslag i naturtypen.

Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog m.a.p. egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå. Egenskaper och strukturer som är typiska för naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier.

Skogens hydrologi får inte vara under stark generell påverkan från markavvattning.

Bevarandemål för naturtypen

Skogen präglas av naturliga processer och naturliga, småskaliga störningar, såsom åldrande, avdöende och hydrologiska fluktuationer. Naturtypen består av olikåldrig, lövdominerad sumpskog med skuggiga förhållanden, hög luftfuktighet, rörligt markvatten och intakt hydrologi. Det finns gamla träd, trädsocklar och rikligt med död ved i olika grovlekar och nedbrytningsfaser. Till dessa är en artrik flora och fauna knuten, med ett flertal typiska arter. Arealen lövsumpskog är minst 1,7 ha.

1.7 Hotbild - vad kan påverka naturtyperna negativt?

Området omfattas av ett biotopskydd. Biotopskyddet innebär att verksamheter eller åtgärder som kan skada naturmiljön inte får utföras i området. Exempel på sådana verksamheter är avverkning, uttag av död ved, körning med maskiner som

orsakar djupa spår, gödsling, kalkning och dikning, varför dessa inte tas upp som hot mot området.

Förändring av hydrologi och luftfuktighet är det största hotet mot naturtypens naturvärden, eftersom de flesta arter och strukturer är knutna till en fuktig och skuggig miljö med rörligt markvatten. Det är därför viktigt att verksamheter i områdets närhet bedrivs på ett sådant sätt att de inte påverkar hydrologin och luftfuktigheten negativt. Exempel på verksamheter som kan ha en negativ påverkan är avverkning, markberedning, dikning, dikesrensning och vägbyggen. En avverkning i områdets närhet ändrar även ljusförhållandena, vilket missgynnar de skuggkrävande arterna.

Eftersom delar av de omkringliggande skogarna har avverkats är området extra känsligt för ytterligare avverkningar längs med kanterna.

Utbredning av gran i området hotar de höga naturvärden som är knutna till den lövrika miljön, då granen tränger undan lövträden. Riklig granförekomst kan även vara ett tecken på att hydrologin i området har försämrats. I Sjölunda sumpskog är granen dock ett naturligt inslag med höga naturvärden knutna till sig. Det är därför bara ett hot mot naturtypen om granen tillåts ta över och dominera i området.

Gödsling, spridning av aska och kalkning i omgivande marker förändrar de fysiska och kemiska förutsättningarna i området och kan försämra livsvillkoren för områdets typiska arter.

1.8 Arternas ekologiska krav och bevarandemål

1.8.1 Platt spretmossa (Herzogiella turfacea)

Artens ekologiska krav

Arten växer på murken ved, på torvjord eller på socklar av al på fuktiga, skuggiga ställen i sumpskog, gärna med tidvis översvämning. Den gynnas av skogar som lämnats till fri utveckling i brandrefugial miljö (sumpskog). Att det sker småskaliga störningar, som leder till fortlöpande tillförsel av grov död ved i olika former, är en förutsättning för att arten ska finnas. Arten förväntas normalt kunna sprida sig som mest 1 m vegetativt, och 1 km med sporer under en 10-årsperiod.

Artens bevarandemål

Platt spretmossa förekommer i dagsläget tämligen allmänt i Sjölunda. Målet är att arten förekommer på lång sikt i området i samma mängd eller ökar, men förekomsten kan variera naturligt mellan åren. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Artens livsmiljö har samma bevarandemål som naturtypen lövsumpskog (9080).

1.9 Hotbild - vad kan påverka arterna negativt?

De hotbilder mot naturtypen som presenterats tidigare i bevarandeplanen (ändrad hydrologi och luftfuktighet samt utbredning av gran) är även ett hot mot platt

spretmossa. Här nedan listas ytterligare och mer artspecifika exempel på vad som ingår i hotbilden

Insamling av arten försämrar dess bevarandestatus betydligt. Eftersom platt spretmossa inte är fridlyst eller skyddad enligt artförordningen så är insamling ett hot mot arten.

1.10 Bevarandeåtgärder

Sjölunda skyddas idag med biotopskydd. Bestämmelserna för biotopskyddet ger ett bra skydd men det förespråkar inga skötselåtgärder. Det är dock angeläget att förhindra utbredningen av gran i området.

1.11 Uppföljning

De mål som har angetts i bevarandeplanen ska följas upp. Bevarandemålen kommer att följas upp med olika tidsintervall beroende på vilken naturtyp eller art som berörs. Uppföljningen kommer framför allt att ske i skötselkrävande objekt. Naturtyper som inte är skötselkrävande kommer att följas upp där Länsstyrelsen anser det särskilt motiverat, samt i ett mindre antal objekt som ingår i den nationella uppföljningen av Natura 2000.

1.12 Förankring av området och bevarandeplanen

Utpekandet av Natura 2000-området Sjölunda och framtagandet av bevarandeplanen har förankrats hos berörda enligt följande:

- Information till, samt inhämtande av synpunkter från berörda markägare oktober 2005
- Förslaget som pSCI av Länsstyrelsen i Västmanlands län maj 2006
- Fastställt som SCI november 2007, ingen bevarandeplan framtagen

Efter regeringsuppdrag om kvalitetssäkring utifrån resultatet av 2004-2008-års basinventering:

- Information till berörda markägare februari 2010
- Bevarandeplan på remiss till markägare och myndigheter mars 2010
- Bearbetning av bevarandeplanen med beaktande av inkomna synpunkter

1.13 Typiska arter

Typiska arter är mindre allmänna, lätt igenkännbara och lätthittade arter som är typiska för sin naturtyp. Arterna är utvalda för att de reagerar snabbt på förändringar i miljön. De kan också vara en signal på lång kontinuitet eller att habitatet har tillräcklig storlek.

Listorna nedan visar de arter som är typiska för respektive naturtyp på nationell nivå, de arter som Länsstyrelsen känner till att de finns i området är markerade med **fet stil**.

1.13.1 Lövsumpskog (9080)

Kärlväxter

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
bäckbräma	Cardamine amara
dvärghäxört	Circaea alpina
gullpudra	Chrysosplenium alternifolium
klotstarr	Carex globularis
korallrot	Corallorhiza trifida
kärrbräken	Thelypteris palustris
kärrfibbla	Crepis paludosa
missne	Calla palustris
rankstarr	Carex elongata

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
repestarr	Carex loliacea
skogslysing	Lysimachia nemorum
skärmstarr	Carex remota
springkorn	Impatiens noli-tangere
spädstarr	Carex disperma
storgroë	Poa remota
strutbräken	Matteuccia struthiopteris
sumpviol	Viola uliginosa

Mossor

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
alsidenmossa	Plagiothecium latebricola
bandpraktmossa	Plagiomnium elatum
blåmossa	Leucobryum glaucum
blåsflikmossa	Lejeunea cavifolia
bågpraktmossa	Plagiomnium medium
dunmossa	Trichocolea tomentella
hårklomossa	Dichelyma capillaceum
källgräsmossa	Brachythecium rivulare
källpraktmossa	Pseudobryum cinclidioides
kärrkammossa	Helodium blandowii

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
mörk husmossa	Hylocomiastrum umbratum
piskbaronmossa	Anomodon attenuatus
platt spretmossa	Herzogiella turfacea
rutlungmossa	Conocephalum conicum
rörsvepemossa	Jungermannia leiantha
skirmossa	Hookeria lucens
skogshakmossa	Rhytidiadelphus subpinnatus
skuggmossa	Dicranodontium denudatum
terpentinmossa	Geocalyx graveolens
trubbfjädermossa	Homalia trichomanoides

Fåglar

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
entita	Parus palustris
järpe	Bonasa bonasia
mindre flugsnappare	Ficedula parva

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
mindre hackspett	Dendrocopos minor
stjärtmes	Aegithalos caudatus

1.14 Litteratur

Natura 2000-databasen, område Sjölunda, SE0250194 (ej tryckt)

Naturvårdsverket, 2005, *Art- och naturtypsvisa vägledning för Natura 2000* (ej tryckt)

Nitare J. 2000. *Signalarter – Indikatorer på skyddsvärd skog*, Skogsstyrelsens förlag, Jönköping

Skogsstyrelsen, 1995, *Nyckelbiotopsinventering av fastigheten Sjölunda 1:1*

Skogsvårdsvårdsstyrelsen Mälardalen, 2000, *Beslut om biotopskyddsområde på fastigheten Sjölunda 1:1 i Arboga kommun, dnr 8/00 4.40*

